

NIEUWE KANSEN VOOR HET KEVERSBROEK

Jan Leunissen, Heerweg 2, 6082 AC Buggenum,
 Jac Linssen, Horckerstraat 13, 6095 NM Baexem
 Philip Bossenbroek, Grote Kampweg 20, 6081 CN Haalen

De bestrijding van verdroging in natuur en landbouw is de laatste jaren meer en meer een geaccepteerd fenomeen geworden. In politiek opzicht zijn er zelfs "harde" doelen geformuleerd, zoals het terugdringen van de verdroogde oppervlakte natuurgebied met 20% in 2000 t.o.v. het jaar 1989. Het blijkt dat deze doelen bij lange na niet gehaald worden vanwege de integrale problematiek: doorgaans verhinderen landbouwbelangen dat de verdroging echt goed wordt aangepakt. Toch kunnen ook relatief kleine ingrepen al tot verbeteringen leiden. In het Keversbroek is dat naar de mening van de auteurs het geval. Naast een beschrijving van het gebied worden dan ook voorstellen gedaan om het terrein ecologisch te verbeteren.

LIGGING EN GEBIEDSKARAKTERISTIEK

Het Keversbroek ligt in de gemeente Heythuysen, ten noorden van Kelpen. In het zuiden wordt het begrensd door de Rijksweg N68, in het noorden door de spoorlijn Weert-Roermond. De west- en ooststrand bestaan uit landbouwgebied, zowel graslanden als akkers.

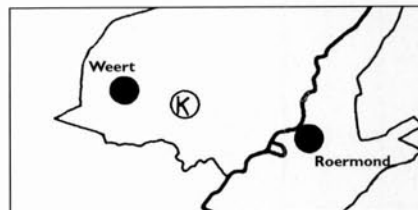
Het Keversbroek ligt op korte afstand van de Tungelroysche Beek. Een kilometer naar het oosten ligt het natuurgebied Bergheide/Weijersbroek dat, zoals de naam al aangeeft, zowel droge voedselarme als natte omstandigheden herbergt.

Populierenbos, elzenbroekbos en grasland vormen de voornaamste onderdelen van het Keversbroek. Het elzenbroekbos bevat nog maar een klein goed ontwikkeld deel maar is overigens verdroogd en deels doorplant met populieren. Deze populierenbossen bevatten nauwelijks een struiketage, maar daarentegen een uitbundige brandnetelvegetatie. De graslanden zijn grotendeels in eigendom van de vereniging Natuurmonumenten en worden extensief begraaasd. Er zijn zes poelen in aangelegd. De Berkvenlossing stroomt van zuidwest naar noordoost door het gebied. Deze sloot staat in open verbinding met de Tungelroysche Beek.

In figuur 1 is de ligging van het Keversbroek in Midden-Limburg aangegeven. Figuur 2 toont het Keversbroek en de ligging van de bossen en graslanden daarin.

VOORGESCHIEDENIS

Rond 1800 bevatte het beekdal van de Tungelroysche Beek nog grote oppervlakten moerassen en broekbossen. Daarnaast kwamen graslanden voor, die in een min of meer rechthoekig verband lagen en onderling gescheiden waren door houtsingels. Het Keversbroek bleef tot rond 1900 grotendeels uit open water, moeras en drassige heidevegetaties bestaan. Na de eeuwwisseling is op grote schaal Zwarte els (*Alnus glutinosa*) en in mindere mate Schietwilg (*Salix alba*) aangeplant (NATUURMONUMENTEN, 1997). Naast deze beide soorten kwamen slechts sporadisch andere boom- en struiksoorten voor, zoals Gewone es (*Fraxinus excelsior*) en Hazelaar (*Corylus avellana*). In de kruidlaag kwam Grote brandnetel (*Urtica dioica*) niet of nauwelijks voor (mondelijke mededeling M. Bongers). Dit elzenbos was als hakhout in gebruik; geen enkele els ont kwam aan de periodieke kap. Het grootste deel van het bos was in eigendom van mensen uit de omliggende dorpen Kelpen, Leveroij en Baexem. Het

FIGUUR 1
 De cirkel met de K erin geeft de ligging van het Keversbroek in Midden-Limburg aan.

TABEL I

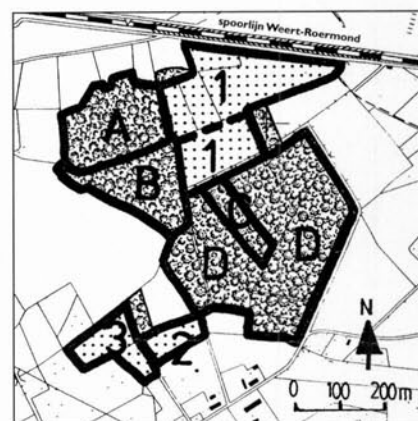
De meest bijzondere plantensoorten van het Keversbroek.

Beekpunge	Penningkruid
Blaaszegge	Poelruit
Blauwe zegge	Scherpe zegge
Dotterbloem	Schildereprijs
Echte koekoeksbloem	Stijve zegge
Elzenzegge	Stomp vlotgras
Geelgroene zegge	Tweerijge zegge
Gewone waterranonkel	Veldrus
Gewone zegge	Watertorkruid
Hoge cyperzegge	Waterviolier
Holpijp	Wijfjesvaren
Koningsvaren	Zompzegge
Mattenbies	Zwarte bes
Oeverzegge	

TABEL II

Zoogdiersoorten en belangrijkste vogelsoorten aangetroffen in het Keversbroek in de periode 1997 – 1999. Van de muizensoorten en de Woelrat zijn resten teruggevonden in braakkballen.

Aardmuis	Konijn
Beemdspeitsmuis	Mol
Bosmuis	Nachtegaal
Bosrietzanger	Ree
Dwergmuis	Sprinkhaanrietzanger
Haas	Veldmuis
Houtsnip	Vos
Huisspeitsmuis	Wielewaal
Kleine bonte specht	Woelrat
Koekoek	

FIGUUR 2
 De deelgebieden van het Keversbroek.

Legenda:
 Bos
 Grasland

FIGUUR 3
Met gebroken asfalt en
puin werden de paden
opgehoogd.

hout op de gemeentelijke bospercelen werd per rabat, dit is een strook tussen twee greppels, op stam verkocht. De kopers bundelden het ter plekke tot zogenaamde "schansen", waarna het hout naar de weg gedragen werd. In alle bosdelen is rond 1935 na verdere ontwatering Canadapopulier (*Populus x canadensis*) geplant. Momenteel torenen deze popu-

lieren hoog boven de oorspronkelijke elzen uit.

Aan het einde van de zeventiger jaren is het oorspronkelijke karakter van het elzenbroekbos door het tussenplanten van populieren sterk verminderd (NATUURWETENSCHAPPELIJKE COMMISSIE, 1978). Het gebied wordt door soms zeer diepe sloten ontwa-

terd. Verdroging en verruiging met brandnetel en braam, plaatselijk aspectbepalend, is hiervan het gevolg.

De bospaden zijn in de zeventiger en tachtiger jaren door de gemeente op grote schaal volgestort met puin en ander verhardingsmateriaal (mondelinge mededeling M. Bongers). In 1990 is dit ook door de auteurs geconstateerd. Tientallen ladingen puin en asfalt zijn toen in bosdeel D op de paden gestort (figuur 3). Na overleg met de burgemeester van de toenmalige gemeente Grathem is het storten gestopt.

De graslanden in het Keversbroek werden zowel beweid als gehooïd. De gebruiksmogelijkheden waren in hoge mate afhankelijk van de grondwaterstand en de hoeveelheid neerslag in een jaar. Sommige jaren was het te nat om te hooien, andere jaren lukte dit wel. Over het algemeen was het gebruik vrij extensief.

Een deel van de graslanden was eigendom van de gemeente. Ook deze waren erg nat. Omstreeks 1970 zijn deze graslanden ingeplant met Canadapopulier, bosdeel D in figuur 2.

HUIDIGE NATUURWAARDEN

In de jaren 1996 tot en met 1998 en in het voorjaar van 1999 zijn tijdens een aantal terreinbezoeken gegevens over de voorkomen- de natuurwaarden verzameld. De bossen, graslanden, poelen en sloten worden hieronder besproken met vermelding van de aspectbepalende planten en de meest opmerkelijke dieren. Hierbij worden deelgebieden van bossen en graslanden genoemd, zoals aangegeven in figuur 2. Van de meest bijzondere plantensoorten geeft tabel I een overzicht. De aangetroffen zoogdieren en belangrijkste vogelsoorten zijn weergegeven in tabel II. Een totaaloverzicht van de aangetroffen soorten is op verzoek verkrijgbaar bij de auteurs.

BOSSEN

De bossen behoren vegetatiekundig tot de vegetaties van het Elzen-verbond. Tal van

FIGUUR 4
Droogstaande elzen.

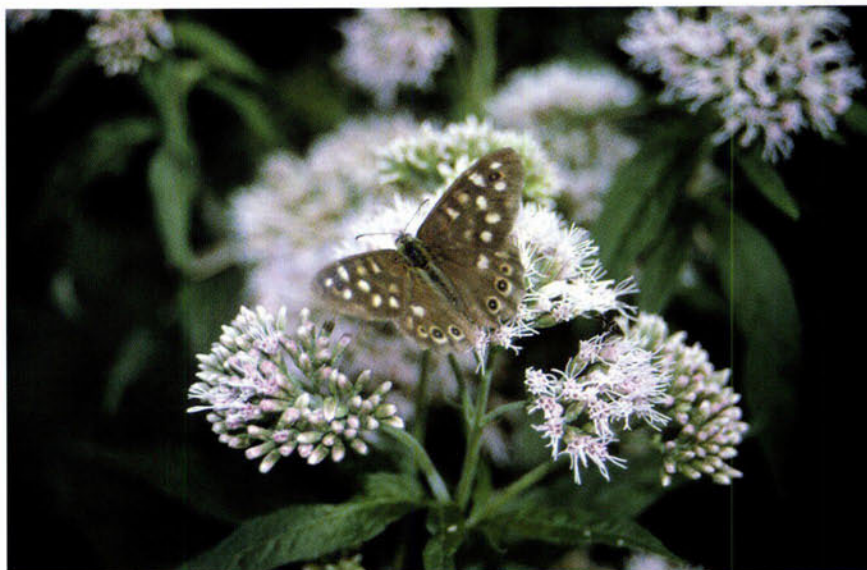
FIGUUR 5

Bont zandoogje op Koninginnekruid.

soorten wijzen hierop, zoals de kensoorten Zwarte els en Koningsvaren (*Osmunda regalis*), naast de differentiërende soorten Hennenegras (*Calamagrostis canescens*), Bitterzoet (*Solanum dulcamara*), Melkeppe (*Peucedanum palustre*), Grauwe wilg (*Salix cinerea*), Wolfspoot (*Lycopus europaeus*), Kale Jonker (*Cirsium palustre*) en Gele lis (*Iris pseudacorus*). De bossen zijn het eindstadium in de verlandingsuccessie vanuit voedselrijke en stilstaande of zwak stromende wateren, naar zure of zwak zure, matig voedselrijke tot voedselrijke laagveengrond, met een gemiddelde grondwaterstand onder tot iets boven het bodemoppervlak.

Op enkele plaatsen is het bos iets verder gedifferentieerd en komt de associatie Elzenbroek voor met de kensoorten Zwarte bes (*Ribes nigrum*) en Elzenzegge (*Carex elongata*) en de differentiërende soort Moeraszegge (*Carex acutiformis*).

De bosdelen A, B, en C bestaan uit met populieren doorplant elzenbroekbos. Het bos is aan verdroging onderhevig (GOOL & DE MARS, 1990). Dit is onder andere af te leiden uit de droogstaande elzen (figuur 4), maar ook aan het optreden van Braam (*Rubus* sp.) en Framboos (*Rubus idaeus*). Een ander gevolg is het verdwijnen van moerasplanten. Daarnaast wordt het gebied voor zijn vochtvoorziening in sterkere mate afhankelijk van regenwater. Omdat dit zuurder is dan grondwater, verdwijnen planten die gebonden zijn aan meer basische omstandigheden. De verdroging leidt ook tot zuurstoftoetreding in de bovenste bodemlaag. Hierdoor worden voedingsstoffen vrijgemaakt, zodat de bosbodem voedselrijker wordt, vooral met stikstof. Hierbij komt nog de verrijking door de jaarlijkse val van het nitraatrijke blad van de populieren. Dit resulteert in de afname van planten van voedselarme omstandigheden en een sterke verruiging van het bos met Braam en Grote brandnetel. De oorspronkelijke broekbosvegetatie is sterk teruggedrongen. Nog vrij talrijk is de Zwarte bes, een kenmer-

kende soort voor elzenbroekbos. In de bosdelen A en B komt aan de randen van greppels de Dotterbloem (*Caltha palustris*) voor. Voorts zijn Wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina*), Ruwe smele (*Deschampsia cespitosa*) en Watertorkruid (*Oenanthe aquatica*) soorten die wijzen op grondwaterstroming in de wortelzone dan wel op stagnerend grondwater.

Van de zeggesoorten die in de bossen zijn aangetroffen, zijn Elzenzegge en Moeraszegge karakteristiek voor elzenbroekbos. Voor deze soorten en eveneens voor de in enkele slootjes nog voorkomende Waterviolier (*Hottonia palustris*) is een stabiele vochtvoorziening door middel van matig voedselarme en matig zure grondwatervoeding van groot belang. De aanwezigheid van liefhebbers van natte bodems zoals Gele lis, Melkeppe, Bit-

terzoet en Moeraswalstro (*Galium palustre*) is niet verwonderlijk. Daarnaast zijn er, vooral in en langs greppels, diverse vochtminnende soorten aangetroffen. Vaak vallen deze op door hun rijke bloei, zoals Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*), Echte valeriaan (*Valeriana officinalis*), Moeraspirea (*Filipendula ulmaria*), Gewone engelwortel (*Angelica sylvestris*) en Koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*). Deze laatste soort wordt op zonnige plekken, bijvoorbeeld langs paden, graag door vlinders bezocht, zoals het Bont zandoogje (*Pararge aegeria*, figuur 5). Ook de Gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*) is in het gebied aangetroffen (inventarisatiegegevens P. Geukemeijer). Dit is een typische vlinder van vochtige bossen.

Bosdeel C herbergt de natste locatie van het gebied. In de winter en het vroege voorjaar

FIGUUR 6

Bruggetje dat het noordelijke en zuidelijke deel van grasland I verbindt.

FIGUUR 7
Bloeiende Poelruit.

staat een plek van enkele honderden vierkan-
te meters nagenoeg geheel blank. Naast een
soortenrijke flora valt deze locatie om-
streeks maart op door de massale aanwezig-
heid van de Bruine kikker (*Rana temporaria*).
Jaarlijks worden vele tientallen eiklonpen
afgezet.

Waar een struiklaag nagenoeg geheel ont-
breekt, afgezien van een enkele Vogelkers
(*Prunus padus*) en Grauwe wilg, zoals in bos-
deel D, is het bos arm aan vogels. In ruigtes in
de bosranden broedt de Bosrietzanger (*Acro-
cephalus palustris*). In de bosdelen A en B,
waar diverse plekken een goed ontwikkelde
ondergroei kennen, zingen in het voorjaar
meerdere Nachtegalen (*Luscinia megarhyn-
chos*). Hoog in de boomkruinen laat de Wie-
lewaal (*Oriolus oriolus*) zich horen. Een ande-
re vogel die kenmerkend is voor natte bos-

sen is de Kleine bonte specht (*Dendrocopos
minor*). Buiten het broedseizoen is de Houts-
nip (*Scolopax rusticola*) waargenomen. Op-
merkelijk is verder de waarneming van
een Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*)
in een met riet verruigde jonge populieren-
aanplant.

In het gehele gebied komt de Ree (*Capreolus
capreolus*) voor. Meestal worden vier of vijf
exemplaren samen gezien. Tot de jaren ze-
ventig ontbraken Reeën in het Keversbroek
(mondelinge mededeling M. Bongers).

GRASLANDEN

Sinds de graslanden enige jaren geleden in
eigendom van de Vereniging Natuurmonu-
menten zijn gekomen, worden ze extensief
begrast. Hiervoor wordt vee van omliggen-

de boeren ingeschaard. Door de korte duur
van het extensieve beheer, bevindt de ont-
wikkeling van de graslanden zich nog in een
beginstadium. Ze zijn nog zeer soortenarm
en hebben (nog) geen duidelijke vegetatie-
kundige ontwikkeling doorgemaakt.

Toch zijn ze vermoedelijk te typeren als gras-
landen die behoren tot de Pijpestrootjes-
orde. Het verspreid in het gebied voorkomen
van soorten als Ruwe smele, Lidrus (*Equi-
setum palustre*), Engelwortel, Gewone we-
derik, Kale jonker en Poelruit (*Thalictrum fla-
vum*) indiceert dit. Het ontbreken van vrijwel
alle kensoorten die behoren tot de diverse
verbonden uit deze orde, geeft aan dat een
verdere vegetatieontwikkeling moet worden
afgewart, voordat nadere uitspraken hier-
over gedaan kunnen worden. Daarvoor heb-
ben de graslanden nog te recent een inten-
sief agrarisch gebruik gekend. De ontwikke-
ling naar Dotterbloem-hooiland ligt echter
voor de hand, vooral als de waterhuishoud-
kundige omstandigheden zich zouden verbe-
teren.

Het noordelijke en zuidelijke deel van gras-
land I vormen sinds de zomer van 1997 een
begrazingseenheid door de aanleg van een
bruggetje (figuur 6). In het zuidelijke deel van
grasland I komt de Pinksterbloem (*Cardami-
ne pratensis*) massaal voor. In de laagste de-
len van het noordelijke deel van grasland I
zijn de Kale jonker en de Egelboterbloem
(*Ranunculus flammula*) aangetroffen. Plaatse-
lijk bepalen distelsoorten het beeld. De Gro-
te ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*) kwam in
de zeventiger jaren nog in grasland I voor
(NATUURWETENSCHAPPELIJKE COMMISSIE,
1978). Tijdens onze inventarisaties is deze
soort echter niet meer aangetroffen. Vanuit
bosdeel A fourageren Koekoeken (*Cuculus
canorus*) graag in het grasland door vanaf wei-
palen naar iets eetbaars te speuren.

In het noordelijke deel van grasland I staat in
een L-vorm een rij oude knotwilgen. Recent
zijn deze wilgen geknot door de Werkgroep
Natuurbeheer van de Stichting Studiegroep
Leudal e.o.. Onder deze knotwilgen zijn in
maart 1996 braakballen verzameld. Onder

FIGUUR 8
Poel met bloeiende Grote
waterranonkel.

FIGUUR 9
Inventarisatie van de Berkvenlossing.

andere van Aardmuis (*Microtus agrestis*), Dwergmuis (*Micromys minutus*) en Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) zijn restanten in deze braakballen aangetroffen.

In grasland 1 is een vrouwelijk exemplaar van de Wespenspin (*Agriope bruennichi*) waargenomen. Deze spin komt voor in lage vegetaties op warme plaatsen, zoals akkers en schrale graslanden. In 1992 is de soort voor het eerst aan de westzijde van de Maas vastgesteld, namelijk in het Leudal op een akker nabij Kloosterhof (BOSSENBROEK, 1993). Inmiddels is de Wespenspin op diverse andere locaties vastgesteld.

Grasland 2 kent de minste variatie in de flora. In juli ziet het geel van de Akkerkers (*Rorippa sylvestris*). Binnen grasland 3 zijn door een verschil in hoogte van ongeveer een meter grote verschillen in de flora op korte afstand waarneembaar. Het hoogste en droogste gedeelte wordt kortgegrast door het vee. Hierdoor ontstaan gunstige levensvoorwaarden voor het Icarusblauwtje (*Poliommatius icarus*) en de Kleine vuurvlieder (*Lycaena phlaeas*). In het laagste en natste deel van het grasland komen Egelboterbloem en Echte koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*) massaal voor, waardoor een kleurrijk geheel ontstaat.

Vooral in de oostelijke rand van het gebied zijn de bermen interessant. Opvallend is de in grote aantallen aanwezige Poelruit (figuur 7). Van de Koningsvaren is alleen in 1996 een exemplaar aangetroffen. De bloemrijke ruigtes in de bermen, met nectarleveranciers als Koninginnekruid en Akkerdistel (*Cirsium arvense*), worden druk bezocht door vlinders, zoals Oranje zandoogje (*Pyronia tithonus*) en Landkaartje (*Araschnia levana*). Opmerkelijk is verder het voorkomen van de Phegeavliender (*Syntomis phegea*), een dagactieve nachtvlinder.

POELN EN SLOTEN

In 1994 zijn in grasland 1 vier poelen aangelegd, gevolgd door de aanleg van twee poelen in de graslanden 2 en 3 in 1996. Door het graven van de poelen zijn over kleine oppervlakken oude zaadbanken blootgelegd. Hieruit is een flink aantal soorten gekiemd, waar-

van de meeste behoren tot de typische soorten van de graslandgemeenschappen uit de Pijpestrootjesorde, zoals de vrij zeldzame pionier Schildereprijs (*Veronica scutellata*). Het plantje groeit hier in gezelschap van Echte koekoeksbloem, Egelboterbloem en Moeraswalstro, een typische combinatie voor schrale, natte grond.

Ook de zeldzame Blauwe zegge (*Carex panicea*) komt hier voor in de oeverzone evenals enkele forse pollen Blaaszegge (*Carex vesicaria*). Het Watertorkruid vormt met zijn arm-dikke stengels een imposante verschijning in een van de meest recente poelen. Enkele poelen vertonen een deken van witte bloempjes als de Grote watteranonkel (*Ranunculus peltatus*) bloeit (figuur 8).

In de Berkvenlossing komen prachtige slier-ten Sterrekroos (*Callitriche* sp.) voor. Een zij-lossing hiervan, de Jarissenlossing, herbergt in haar oevers uitbundige vegetaties van Penningkruid (*Lysimachia nummularia*), Beekpun-ges (*Veronica beccabunga*) en Valeriaan, een vrij opmerkelijke combinatie.

Voordat de poelen waren gegraven, vormden de greppels in de bossen het enige stilstaande open water in het Keversbroek. In alle poelen zet de Bruine kikker eieren af. In twee poelen en in een sloot in bosdeel D is de Groene kikker (*Rana esculenta*) waargenomen. In een poel aan de rand van het bos komt de Alpenwatersalamander (*Triturus alpestris*) voor. In twee poelen is de Kleine

FIGUUR 10
Uitbreiding van het
Keversbroek met
reservaatgronden in de
ruilverkaveling Land van
Thorn.
Legenda:
Bos
Grasland
Toe te voegen
reservaatgebied

FIGUUR 11

Eentonig populierenbos, arm aan vlinders en vogels.

watersalamander (*Triturus vulgaris*) aangetroffen (gegevens P. Geukemeijer).

Dat de poelen ook voor andere diersoorten heel belangrijk zijn bleek eind juli 1996. Alle sloten en greppels in het gehele gebied stonden volledig droog. Alleen de poelen bevatten nog wat water. Op de oevers van de poelen waren massaal pootafdrukken van vogels en zoogdieren waarneembaar.

Alle poelen worden bezocht door meerdere soorten libellen. Naast zes algemene soorten is het voorkomen van de zeldzame Zwerfende pantserjuffer (*Lestes barbarus*) bijzonder. Deze soort trekt in warme zomers vanuit Zuid-Europa noordwaarts en wordt sinds 1995 weer in grotere aantallen in onze omgeving waargenomen. Het is een typische pioniersoort, die vooral bij pas aangelegde poelen wordt aangetroffen.

De Berkvenlossing valt in de loop van de zomer droog. Op 11 mei 1996 zijn in deze sloot zeven exemplaren van het Bermpje (*Noema-cheilus barbatulus*) aangetroffen. Dit is een kleine, bodem-bewonende vissoort. Later in dit jaar en in 1997 is nog enkele malen tevergeefs geschept (figuur 9).

GEWENST BEHEER

Ondanks de achteruitgang door verdroging, verzuring en verrijking zijn de natuurwaarden van het Keversbroek nog steeds hoog. Daarnaast heeft de reactie van zowel flora als fauna op het ingezette begrazingsbeheer en de aanleg van poelen de veerkracht van de natuur aangetoond. Voor een gebied met zoveel potenties is het streven naar een zo na-

tuurlijk mogelijke samenstelling van de bossen en graslanden een logisch uitgangspunt. Voorwaarden hiervoor zijn verbetering van de waterkwaliteit en verhoging van de grondwaterstand. Vooral het vasthouden van kwelwater in het gebied is van levensbelang voor het bewaren en herstellen van de natuurwaarden in het Keversbroek. Thans wordt mét het doorvoeren van water van buiten het gebied ook het gebied zelf gedraineerd. Dat grondwater nog steeds van invloed is, is onder andere te zien aan de ijzer-uitvloeking op diverse plaatsen. Dit wijst op het optreden van ijzerrijke kwel. De belangrijkste waarden zijn juist aan dergelijke plekken gebonden. Door het tegengaan van de drainage van het gebied kan daarmee de grondwaterinvloed weer toenemen. Daarbij zou in het winterhalfjaar gestreefd moeten worden naar een waterpeil van tenminste ca. 30 centimeter boven maaiveld op de laagste plekken in het elzenbroekbos. In de zomer mag de waterstand vervolgens niet verder wegzakken dan het gemiddelde maaiveldniveau van het bos. Naar de mening van de auteurs kan door de plaatsing van stuwen en bodemvallen, het dichten van afvoerende greppels en een uitgekiend peilbeheer heel veel van de door verdroging aangerichte schade hersteld worden. Onderzoek gebaseerd op kennis van de oorzaken van de verdroging dient uit te wijzen of een dergelijk peilbeheer haalbaar is. Het ligt voor de hand dat dit onderzoek door het Waterschap Peel en Maasvallei wordt uitgevoerd, als instantie verantwoordelijk voor het beheer van het oppervlaktewaterpeil en tevens belast met het bedenken van integrale oplossingen voor de verdrogingsproblematiek

Voor een zo natuurlijk mogelijke soortensamenstelling van de bossen is het noodzakelijk om alle populieren uit het gebied te verwijderen. Naast vellen kunnen populieren geringd worden. De bomen sterven dan op stam af, hetgeen in natuurlijke bossen veel voorkomt. Ringen heeft een aantal duidelijke voordelen (LONDO, 1991). Het bosmilieu wordt bij ringen bijvoorbeeld veel minder verstoord dan bij kappen en uitslepen van bomen. Na deze omvormingsmaatregel kan overgegaan worden op een zeer beperkt niveau van ingrijpen, het zogenaamde "nietsdoenbeheer". Er kan ons inziens vertrouwd worden op spontane regeneratie van ter plaatse thuishorende bosvegetaties.

Wat de graslanden betreft lijkt een voortzetting van het huidige verschrallingbeheer door extensieve begrazing de beste manier om te komen tot de ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijke vegetatie.

RUILVERKADELING

Op korte termijn ontstaan nieuwe kansen voor het Keversbroek door de uitvoering van de ruilverkaveling Land van Thorn (MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ, 1994). Deze ruilverkaveling voorziet in een uitbreiding van het Keversbroek met circa 9,6 hectare reservaatgebied (zie figuur 10). Daarnaast is aan de noordkant van de Berkvenlossing in het westelijk deel van het gebied een strook beheersgebied gepland. In 1998 zijn drie stuwen geplaatst die de verdroging van het gebied moeten tegengaan. Zoals reeds eerder aangegeven is nader onderzoek naar de oorzaken van de verdroging en de mate waarin het peil verhoogd dient te worden noodzakelijk. Daarnaast dient gezocht te worden naar een oplossing van de barrièrewerking van de stuwen. Zonder extra maatregelen wordt het onder andere voor een vissoort als het Bermpje onmogelijk het Keversbroek vanuit de Tungelroische beek te bereiken.

Tussen het Keversbroek en het oostelijk gelegen natuurgebied Bergheide/Weijersbroek wordt een ecologische verbinding aangelegd in de vorm van een groenstrook.

De Vereniging Natuurmonumenten heeft momenteel circa 8,5 hectare grasland in eigendom en beheer. De uitbreiding met de reservaatgronden komt eveneens in eigendom van de vereniging. Met 11,7 hectare is de gemeente Heythuysen de grootste beseigenaar in het Keversbroek. Staatsbosbeheer bezit een bosperceel van 1,2 hectare. Daarnaast is er nog een tiental particuliere beseigenaars.

De huidige en potentiële natuurwaarden van het Keversbroek zijn hoog. Gezien de voorgenomen uitbreiding van het Keversbroek wordt het belang van het gebied ook door de ruilverkavelingcommissie erkend. Ons inziens dient de gemeente Heythuysen haar houtproductiedoelstelling ten aanzien van haar bosbezit te verlaten. Het huidige eentonige populierenbos (figuur 11) dient omgevormd te worden in zo natuurlijk mogelijk bos zonder houtoogst. Het overschakelen op de hoofdfunctie natuur sluit aan op de algehele bestemming en het beheer van de omliggende gronden.

Wij zijn verheugd dat de gemeente Heythuysen ons advies om haar bosbezit aan een terreinbeherende organisatie te verkopen wil opvolgen. De natuurwaarden in het gebied zijn namelijk gebaat bij een beheer in een zo groot mogelijk eenheid door een organisatie die hiervoor de kennis en ervaring

bezit. Momenteel, november 1999, onderhandelt de gemeente Heythuysen met de Vereniging Natuurmonumenten over de overdracht van in totaal 11,7 hectare.

DANKWOORD

Bij het samenstellen van dit artikel hebben wij gebruik gemaakt van de kennis en adviezen van L. Backbier, M. Bongers, J. Geraedts, J. Hermans, W. Jansen en M. Leunissen. P. Geukemeijer stelde aanvullende inventarisatiegegevens beschikbaar. Veel dank hiervoor.

SUMMARY

NEW OPPORTUNITIES FOR THE KEVERSBROEK AREA

The article discusses the Keversbroek, a nature reserve in the municipality of Heythuysen in the central part of the Dutch province of Limburg. The reserve comprises alder carr, poplar woods, wet meadows and pools. It is traversed by the Berkven-lossing ditch. The reserve has become much drier than it used to be, but it still

harbours a rich flora. In the long run, however, this flora can only be preserved by raising the water table.

The reserve, most of which is owned by the Vereniging Natuurmonumenten, the Dutch Nature Conservancy Trust, is to be enlarged as part of the Land of Thorn real-otment scheme.

LITERATUUR

- BOSSENBROEK, PH., 1993. Natuur in het Leudalgebied. De wespenspin - een nieuwkomer in het Leudal. Rondom het Leudal, jaargang 18 - nr. 70, blz. 235.
- GOOL, C.R. VAN & H. DE MARS, 1990. Verdrogingsonderzoek Limburg - Ligging, aard en verdrogingsstoestand van hydrologisch gevoelige vegetaties. Provincie Limburg, Maastricht.
- LONDO, G., 1991. Natuurbeheer in Nederland, deel 4, Natuurtechnisch bosbeheer. Pudoc, Wageningen.
- MEIJDEN, R. VAN DER, 1990. Heukels' Flora van Nederland. Eenentwintigste druk, Wolters-Noordhoff, Groningen.
- MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ, 1994. Ontwerp-landinrichtingsplan ex artikel 86 van de Landinrichtingswet voor de ruilverkaveling "Land van Thorn" gelegen in de gemeenten Heel, Heythuysen, Hunsel en Thorn (oppervlakte ca. 4.800 ha). Landinrichtingsdienst, Roermond.
- NATUURMONUMENTEN, 1997. Keversbroek; Beheerplan 1997, Beheersvisie & Documentatie. O&B-rapport no. 97-76. Natuurmonumenten, 's Graveland.
- NATUURWETENSCHAPPELIJKE COMMISSIE, 1978. Advies van de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad betreffende de ruilverkaveling "Land van Thorn".

KORTE MEDEDELINGEN

OPROEP

Als studente van de tweede licentie biologie-plankunde aan de R.U.G. (Rijksuniversiteit Gent), werk ik aan een scriptie bij de vakgroep ecologie bij Prof. Hoffmann.

Het grootste gedeelte van mijn scriptie kadert binnen een project, "Natuurdoeltypen Vlaanderen", waarin men een overzicht wil geven van potentiële natuurtypen binnen verscheidene biotopen op basis van vegetatiekundige analyse.

Het is mijn taak om de klasse der kalkgraslanden te belichten. De Festuco-Brometea omvatten droge tot matig droge graslanden op kalkrijke, droge bodems op gesteenten van uiteenlopende ouderdom. Doelstellingen van dit luik zijn het bepalen van:

- kenmerken
- procesparameters

- doelsoorten
- verspreiding in Vlaanderen

Het is mijn bedoeling om zoveel mogelijk relevante vegetatieopnamen die ooit met betrekking tot deze klasse zijn gemaakt, te verzamelen en te verwerken. De geografische regio is Vlaanderen met aangrenzende streken.

Mocht iemand vegetatieopnames gemaakt hebben die mogelijk een kensoort van de Festuco-Brometea bevatten of waarvan men denkt dat ze betrekking hebben op kalkgraslanden, gelieve contact op te nemen met:

Maud Raman
Beukelaarstraat 13, 9000 Gent
tel. 00 32 11 226 91 84
fax 00 32 11 227 47 97
email: Maud.Raman@rug.ac.be

NJN GAAT TERUG NAAR HAAR WORTELS

De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) heeft haar volledige bestuurlijke archief, dat is ondergebracht bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam, opgeschoond en geïndexeerd. De NJN is een vereniging voor en door jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 25 jaar, die uit 1920 stamt.

In de tijd waarin de NJN is ontstaan, schoten jeugdbewegingen als paddestoelen uit de grond. Als een van de weinige vrije jeugdbewegingen overleefde de NJN de tweede wereldoorlog. De NJN is tot op de dag van vandaag een actieve vereniging met tal van activiteiten die zijn gericht op het bestuderen van de natuur en het milieu.

De nu 80-jarige NJN heeft in de loop der tijd